

Robèrt Allan, Robèrt Lafont, camins duberts 1947-1984

Reprenem aquí lo títol d'una antologia que Joan Egurin acaba de publicar a les edicions *Letras d'oc : Camins duberts, Anthologie de poésie occitane contemporaine (1940-2010)*. *Édition bilangue occitan-francès*.

Las edicions Jorn (<http://www.editions-jorn.com/>) venou de tornar publicar en un volum los primers recells de poemes de Lafont (1923-2009) : *Poèmes 1943-1984*, del temps que Letras d'oc (www.letrasdoc.org/) publica una edicion critica per M. J. Verny dels primiers escrits de Robert Allan (1927-1998) : *lei Cants dau delavi - lei Cants de la tibla i.*

Aquelles rejonches liuran al public de tèxtes qu'era impossible de i accedir e que son caracteristics d'una època de sorgiment de l'expression poetica occitana de l'après-guerra.

Robèrt Lafont

(Nimes, 1923 – Florència, 2009)

En 1946, a 23 ans, Robèrt Lafont publica son primer recell de poemes : *Paraulas au viell silenci*. Aquel títol porta tot lo pes de l'obra grand de l'ome que marquèt tota la renaixença de las culturas minoritàries de la França de la segonda mitat del segle vint. Prendre acte del « viell silenci » que nos aclarja e parlar per conjurar aquel silenci. Aital, en 1957, lo segond recells plan mai espès, es titola, tot simplament, *Dire* e un de sos verses demòra dins las memòrias : « Lo sol poder es que de dire » :

Lo sol poder es que de dire.
 Dire doc : una aranya
 penchena lo soleu
 sus lo pònt de l'autèlia.
 Dire fèr : la montanha
 es una frucha amara
 qu'enteriga. lei sòrgas.
 Dire larg : la marina
 a pausat sei doas mans
 sus l'esquinau dau mond.
 Dire amic : l'amaria.

La lenga es davant leu
 nusa coma una dròlla.

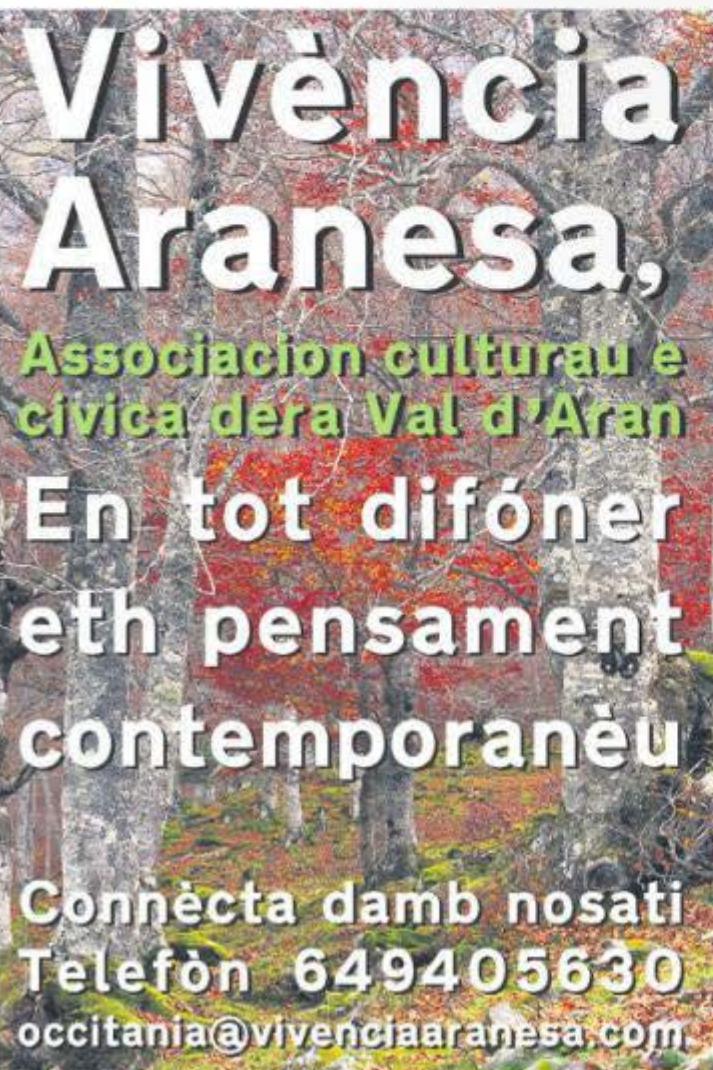
(tirat de « Dire l'ome lo segle », « la lenga d'oc », I, p. II, ed. Jorn)

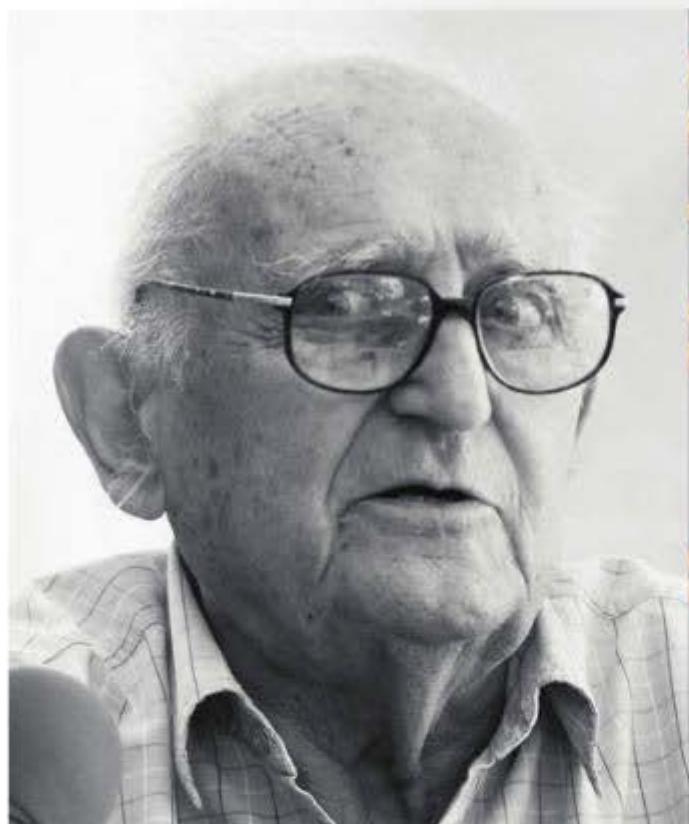
Apres *Paraulas al viell silenci e Dire*, seguisseon en 1974 : *Aire flaire* (que contien una part dels tèxtes ja publicats dins lo segond recell) e, en 1984 : *Lausa per un soleu mort e reviudat*.

Las correspondéncias de Lafont, depausadas al CIRDOC de Besiers, desvelan la mescla d'estrambòrd e de patiment que foguer per el la necessitat de se batir per bastir lo movement revindicatiu occitan, parallelament a son obra d'escriure e a son mestier d'ensemnaire. Non pas que l'apassionésse pas, aquell treball d'animar del movement : tota sa vida escriptè manifestes, fondèt revistas, animèt accions, bastiguèt contactes amb sindicats e partits institucionals per i faire dintrar l'idea occitanista. Mas d'unes moments, avia l'impression que lo temps passat a bastir lo movement era un temps que podia pas consacrar a l'expression poetica.

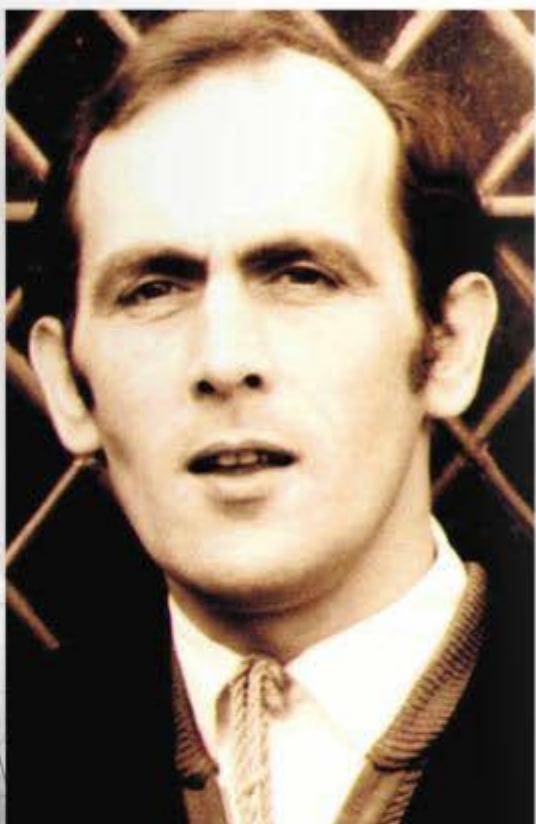
Pasmens, dins l'encastre d'aquella òbra titanesca, la part de la creacion literaria es importanta (quasi un seisenant de volums), e al dintró, los primers recells de poesia, ara que venon d'essèr redactats, mòstran sa força evocatriz. Manlevam aquí a Joan-Claudi de Forèt, de las edicions Jorn, su lectura d'aquellos tèxtes, titolada per el « Comprene e còpren le mond... » : Robèrt Lafont es d'en primer un poeta e apòu per la poesia qu'intra en escritura. [...] La poesia per el [...] es lo còr escur e bategant, « lo centre pus centre », d'una quista que se confond amb sa vida e que podem definir coma una cerca de paraula. Paraula personala que remonta al paradis de l'entençuda, eretada d'un paper misteri que son estatura domina tota la vida e tota l'obra. Paraula collectiva que cal tornar a un poble vençut passat a costat de son destin, per que sortissa de son « viell silenci » torni venir un subjècte d'istoria. Parlar e far parlar. La paraula personala rejonha la paraula collectiva. Lo poeta rejonha l'ensemnaire, lo militant e lo sabent lingüista. Lo destin de l'escriuvin se confond amb lo de son problème. [...] Sensitiva e cerebral, lluita o someix a la mesura dels vers, la poesia de Robèrt Lafont es una tempesta per aguantar lo mond pel còr e per l'intelligence, [...].

Poesia dubèrta sul mond tamben. Lafont jamai s'embarrà pas dins Festreich d'aquel espaci occitan que tant l'aimava, ni dins aquela Provença que la personreguit amb tant de bonàut, nimai s'embarrà pas dins una lenga que la defendrà sa vida tota, ni dins son temps, el que tornet visitar de longa l'istoria europea. Aital apareisson dins los tèxtes de versos en catalan o en anglès. Aital la *Lausa per un*

Robert Lafont (Nîmes, 1921-Florència, 2000) i Robert Allan (Montpelhier, 1927-Avinhon, 1998). Fotografies: Georges Souche. - Siu internet: www.georges-souche.com

suleu mort nos mema, entre autres, dins la Granada de 1492... Antal Díre parla de Barcelona o de la Cabilia, terra d'origina dels obrers que planten lo riu de la Camarga.

Poesia d'aire lliure, de ben?

« Les orguenes de Barcelona » Lafont
Dirac, p. 83.

Les orguenes de Barcelona
cantan la miseria e l'amor
per al món que estent formant
una miryona va captant.

Les orguenes de Barcelona
mòlon li cors amolan l'aura
l'agomes blancs negra feina
el camp de demà far el sole.

La vitz de mucch e tebesa
sabes dròlla que lui assuda
que la dolgor que més estimo
es la dolgor d'un devantall

d'un devantall de roses gregues
i d'un clavell del Tibidabo
qu'ens embalsema l'esperança
sota el ponent de sang i seny:

Robèrt Allan

(Montpelhier, 1927 – Avinhon, 1998)

Sa lo nom de Robert Lafont es conegut de tous, Robert Allan el, es mancavaugut de la major part dels legions d'occitan, e mai sos tèxts són estats publicats dins manuona antologias.

Allan nasqué en 1927 a Montpelhier. Abslit a Nîmes per de parents adoptius que li parlavan l'occitan de

Provengça e li legissan las fanals d'Antoni Bigot, descobriguts adolescent, la poesia espanyola contemporània, mai que mai l'obra de Lorca. Engagat jove dins la Resistència, se trobèt prùi emplegat a l'UNICEF a París on, membre del Partit Comunista, se liignèt d'amistat amb l'intel·lectuals d'artistas e d'escriuvers qu'aquesta ramoseva a son entorn. Dins la fin de las annadas 40, escrivíà principalment en francès, mas començava d'emplegar l'occitan. Tornat a Nîmes, es dins aquell encastre d'amistats intel·lectuals dels amics de les *Lettres françaises* que reseccòt Robert Lafont. (*Lettres françaises*: Setmanari de critica e de creació creat del temps de la Resistència e pròchic del Partit Comunista. Aculbiassa de cròniques sus la literatura occitana.) Portèt a aqueste temps revirades occitanes de Lorca, Goma o faguèt per mantun escriuver novelari. Lafont l'encaragà dins son projecte d'escriptura. Fajudé dins son aprendissatge d'una grafia coerenta. D'ara ençà, Allan escriuixà, dins les annadas 50-60, un fum de tèxtes poètics ont se reconeix, a costat de l'influència de Lorca, aquela de la lectura de la Bíblia, mai que mai del *Cantic dels canticos*. Amb Lorca an en comun la doble influència de l'oralitat (lo cant popular, mai que mai) e aquella del surrealisme que donava a son obra aquella llitz de realisme poètic. De l'amor del teatre que partiajava amb Lorca, li demòra tanben l'utilitzacion freqüent del dialòg dins de poèmas que pòdon apropiar la dimension d'una pèça de teatre, e que se troba tanben dins de tèxtes mai curts:

Dichu dei Santas
Pér la pintre Jean-Pierre Ramon

Dròlla, ont aniaras, ambech?
Ai Santas, ma mère, ai santas
E de què i aniarás faire?
Vole anar vèire lei caracos
Lei caracos son de faires
Ié rauharan ton capèu
Ambé de fuellhas de varange
Me ne'n trenrarà un riué bén

- Lei caracos an de dagans
Esconduts dins sei latirs
- Adone vendrà un latir
E faran cantar leis cirsas
- E lei caracos en seranant
Ras de la mar te quitaran
- Adieu mare ja me sónan
D'alai lei Santas de la Mar.
31 d'avost de 1954

Allà per el l'edicion occitana d'aquel temps que repassava sus de mejans estequits, li donerà pas l'escaescencia de reseccar lo públic que ne somava, pas mai que l'autò-edicion que practicava, de mercès los mejans tecnis que li donava son mestier de redactor dins de jornals locals. A la fin de las annadas 60, se bandiguèt dins un militantsisme activista. La creació ne patiguàt. L'activisme reseccòt pas mai la societat occitana que la poesia d'Allan l'havia tocada. E Allan se repluguèt dins una granda solesa fins a sa mort.

Demòra l'obra, abundant, esmoventa; qu'era esmarraida dins tot un fum de revistas, de libellets tirats a despat, e mai de poèmas manescrits remestats a la màquina a alcohol o embarrats dins los archis familiars. Mercès la fisança de la familia, aquela obra serà litorada al public en dos volums, jol titol genèric dels *Cants de la tiba* qu'Allan, un temps obrer magón, avia causit per son obra completa.

Lo primièr volum editat, *Lei Cants de la tiba I*, pòrtà lo titol *Lei Cants d'au delaví*, coma se sonava tanben lo primièr volum editat d'Allan, dins la prestigiosa col·lecció « Messatges » de l'IEO.

Maria-José Verny
Mestra de conferència occitana
Universitat Paul Valéry
Montpelhier

Georges Souche